

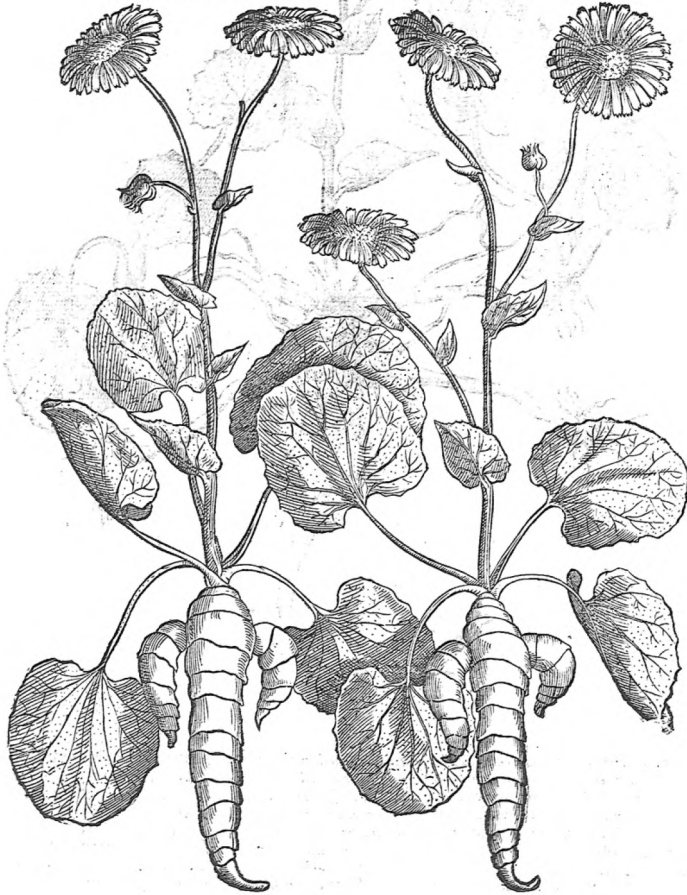
D'no Dioscoridi produntur *Aconiti genera*, quanquam postremum triplici distinguit differentis. *Primum*, quod *pardalianschen* enacet, *Pardalianschen*: alterum vero, quod *canes*, *luposque* conficiat, *Cynoctanon*, *Lycotoxon*que vocari ait. Hoc (ut diximus) in tria genera distribuit: verumtamen postremum tantum describens, duorum priorum historiam, & vires silentio praeterit. Quo fit, ut *Hermolai*, & *Marcelli* sententiam probandam putem: qui non temere quidem suspicantur, in altero capite plura desiderari, quibus & priorum historia, & quo nam pacto tum medici, tum venatores is antiquitus vterentur, palam fieret. Huius demum & lectionis illud non parum suspicacionem auget, quod in tertio genere, quod *Ponticum* appellatur, nihil sit ad ipso Dioscoride praetermissum. ex quo quis forte conijcere potest, in ceteris quoque eum quicquam non praetermississe. Tertium hoc genus passim in Italia omnibus ferè montibus nascitur, folijs que plantarum quaedamtenus emulantur, magis tamen per ambitum serratis, albis quibusdam maculis resperjis: caule filicis, bicubitali: floribus sublateis, acuris galericulis facie similibus: è quibus siliquae prodeunt, semen continentes: radice multiplici, ac nigra. **H**abetur & aliud genus istam ferè folijs, & caule, floribus tamen melius, ranunculo non dissimilibus, longè tamen maioribus, adeò ut sylvestres rosas hic aequet amplitudine. Quanquam *Gesnerius* in suo magno libro de animalibus inscripto (in quem is mihi quidem videtur ut multa vera doctè, ita non pauca etiam falsa ac vana ineptè congestisse) negat inveniri *Aconitum*, cuius flores lutei sint, atque rosas emulentur: ut qui sibi fortasse persuaserit omnia naturae opera se novisse, &

Aconiti genera conlid.

Dioscoridis locus suspicatus.

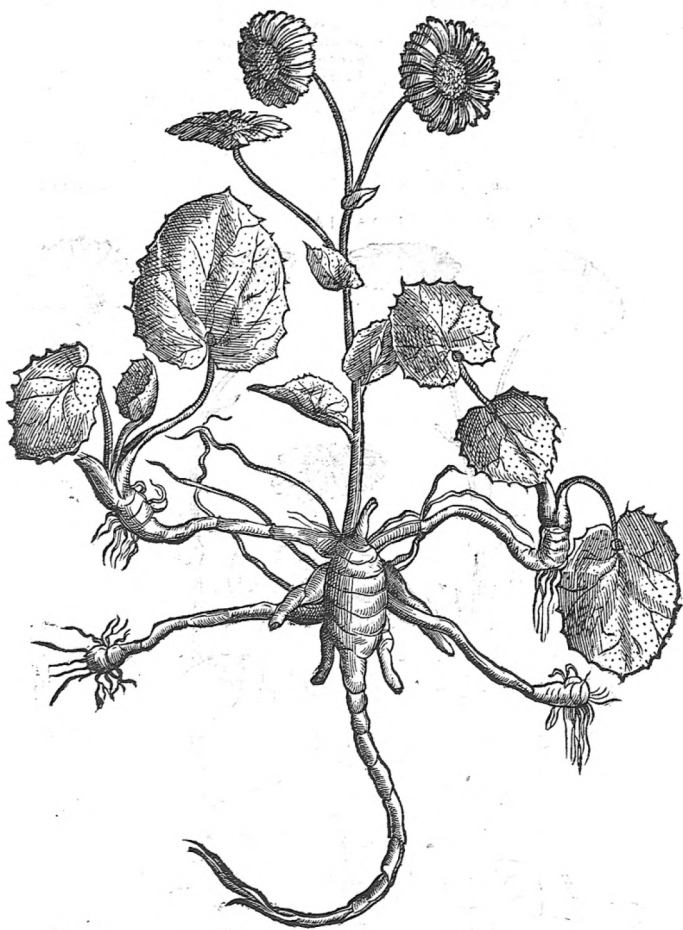
Gesnerus deceptus.

ACONITUM PARDALIANCHES PLIN.

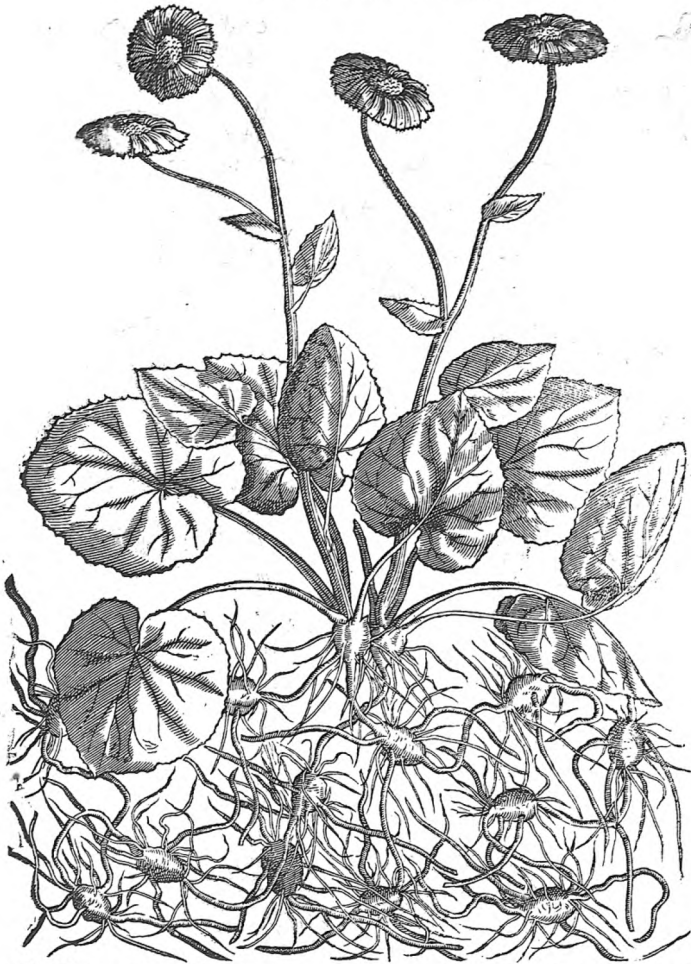

vidisse.

ACONITVM PARDALIANCHES THEOPHR.

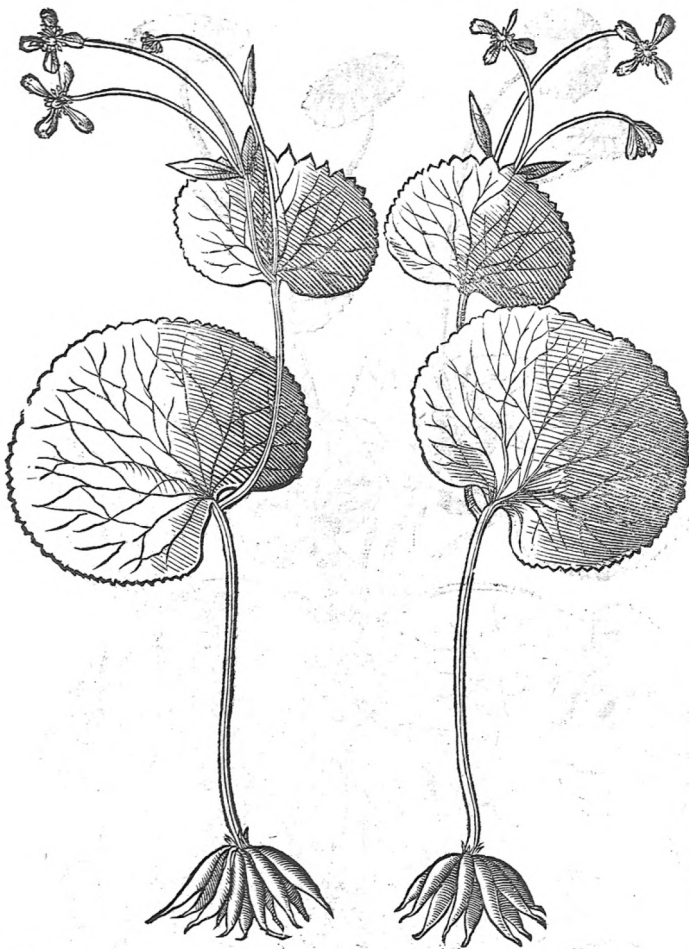

vidisse. Attamen in hoc, pace eius dixerim, decipitur: siquidem plures extant montes, qui cum hoc Aconiti genere sca-
 teant, nos hic uera scripsisse, Gesperum contra veritati refragari, posteris omnibus testatum relinquunt. Sunt qui hoc
 Aconitum ab effectu Lupariam vocent: at rura Tridentina, in quorum montibus copiose provenit, ipsum passim Vulparia-
 riam nominant, utpote quod pater lupos, vulpes etiam interimat. Quam & canes occidit, & feles, & mures, & omnia de
 nique animalia, que suo exortu tanquam caeca produciuntur. Primum genus thelyponon appellatum, quo venatores pan-
 theras, & pardos interficiunt, vidimus legimusque nos tantum in Ananienfibus montibus in Tridentino agro, locis ferè
 inaccessis, & præruptis. Planta est admodum rara; & à paucis alijs fortasse visa, quam ab ijs quibus a me eius videndi
 copia facta est. Nam plurimi sunt rei plantariae studiosi, & clarissimi viri, qui eam viderunt, & palpauerunt, quique hoc
 perpetuo testantur. è quorum numero sunt Casaris Ferdinandi, & Romanorum Regis Maximiliani Medici omnes, nem-
 pe vir Clarissimus Iulius Alexandrinus Tridentinus, Stephanus Laureus Belga, Doctor Ribera Hispanus, Ioannes
 Crato Vratislaviensis, Franciscus Parthinus Roboretanus, & Ioannes Odoricus Melchiorius Tridentinus, & alij quam
 plures Medicinæ Doctores rei herbariae haud ignari, non Itali solum, sed Boemi, Poloni, Germani Borussi, Ungari, Galli, &
 Hispani, & quotquot ferè sequuntur Casaream Andam, Regum, & principum oratores, ac multi quoque peregrini, rei plan-
 tariae,

60 *varie, & bonarum artium studiosi, qui hac per Boemiam iter facientes, me (quæ eorum est humanitas) inuisere solent. Qui
 bus omnibus dicere soleo. Palpate, & videte, quoniam Matthioli fabulas non describit. Hanc plantam ego thesauri lo-
 co iam mihi asseruo aduersus viriligatorum calumnias, & omnibus, & singulis demonstrandam tam amicis, quam inimicis.
 His quidem, ut inspecta veritate ad mentem redeant: illis, ut de Matthioli integritate, ubique testari possint. Est itaque
 ACONITVM PARDALIANCHES, cuius hic primo loco imaginem expressimus, plata in nudis, & arduis, montium sum-
 mitatibus cautesibusque proveniens, umbrosis tantùm locis: folijs cucumeri proximis, ad sinum quatuor, usque subsu-
 tis. caulem edit, quem ego caducum vidi, palmarem, pariter hirsutum, quemadmodum, & foliorum pediculis. Florem
 viderent non licuit, verùm (sine non fallit opinio) Doronici æmulum illum esse existimo. Radicem edit alabastris modo
 splendens, dum recens est, digitali crassitudine, ex lata origine in acutum desinentem, incurvam, geniculatam, & tota fac-
 iæ scorpionis caudam emulanten. ut ex hac imagine quam ex viva planta pinxit Volfgangus Meier peck, & Triburga-Mijne
 orundus, quâspian certior fieri poterit. Refert enim hæc omnibus suis notis ac amulsi) Dioscoridis Aconitum pardalian-
 ches. Est & alterum Aconiti huiusce generis, radice ferè simili, sed superiori parte vtrinque brachiata, alba, splendente, ge-
 niculata, & ima parte scorpionem caudam referente: folijs per scripto similibus, sed paulo rotundioribus, & minus hirsu-
 tis, caule & floribus Doronico similibus. Hoc genus PLINII ACONITVM ejus cu. je. Quippe, in marino Conima-
 ro sui*

PSEUDOACONITUM PARDALIANCHES.

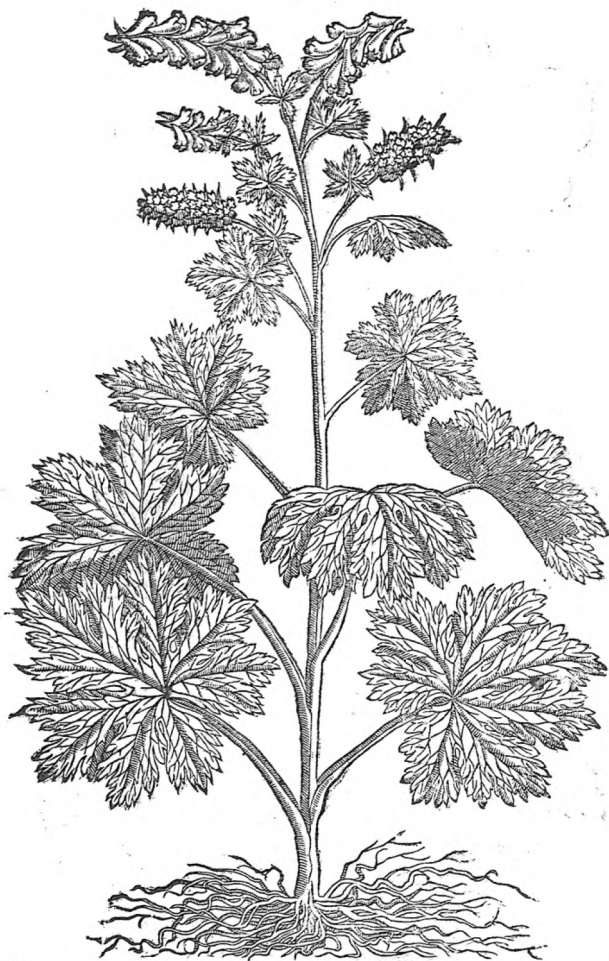

ro sui Aconiti radicem similem reddidit, cuius effigiem hæc haud parum imitatur. Huic tertium accedit, quod omnino
 Theophrasti THELPHONVM facio. siquidem hoc non solum habet radicem scorpionem integrum præferentem, sed fo-
 lia Cyclamini, & radices fibras geniculatas gramini modo, & eiusdem quoque more sese propagantes, & alios quoque scor-
 pionem effigiantes, è quibus postea, & folia & germina erumpunt. At caules & flores nihil ferè ab altero differre viden-
 tur; sunt enim aurei omnes, chrysanthemum modo. Duo hæc Aconiti genera misit ad me ex suo viridario vir insignis Iaco-
 bus Antonius Cortusius Patavinus, acerrimus plantarum indagator, vna cum Doronicorum vulgarium planta:
 illeque me primum admonuit, Doronicum inter Aconita esse recensendum, quod certò sciret, factò à se pluries periculo, ex-
 tingui facillè canes, qui horum radices deuorarunt. Vix ego id credere poteram. sed interim datis cutidam meo cani vulga-
 rium Doronicorum quaternis drachmis, crudis carnibus occultatis, is post septimam horam obiit. Sed id mirum profectò
 mihi fuit, quod ipse met canis toto illo tempore, quo superuixit, alacer, letus, ac hilaris se semper habuit, nihilque symptoma-
 tis passus est; imò, quod maius dici potest, quadam cum domestica canicula pluries Venereum exercuit, & canantibus no-
 bis auarissimè comedit. Quo factum est, vt ego profectò crederem, me hoc factò periculo frustratum vni. Atqui paulò post
 pater omnium nostrum sententiam, is repente aduocum, ac si morbo comitiali percussus esset, totus in terram cecidit, vbi
 borrendo spasma correptus, spumanti ore paulò post conuulsus interiit. CORTUSO itaque nobilissimo, hoc acerbissimum
 60

doronicum vltim.
 nra ignota vltim.
 by herbolaris

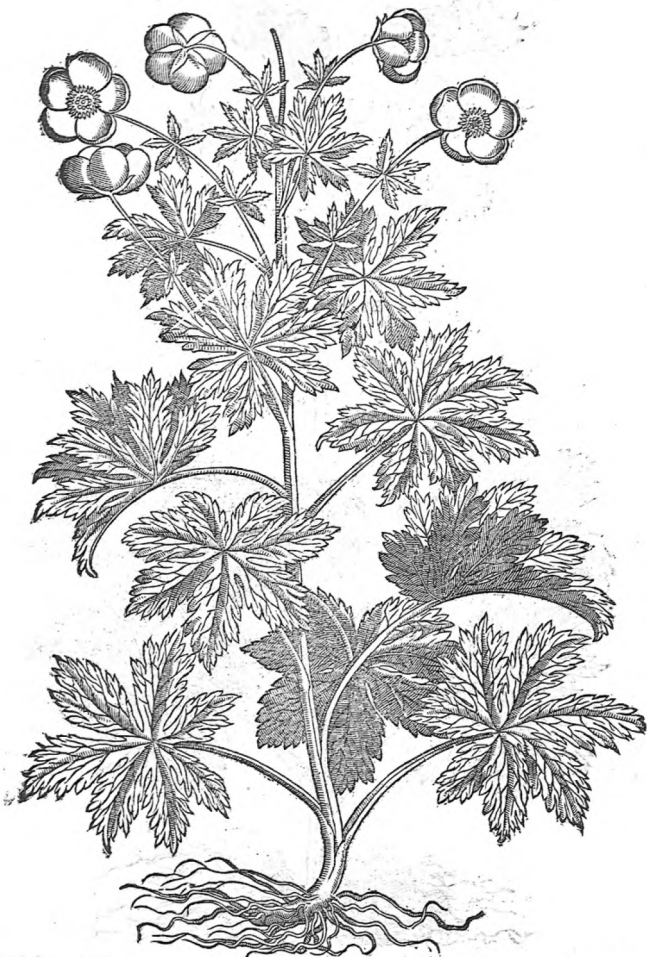

ACONITVM II.

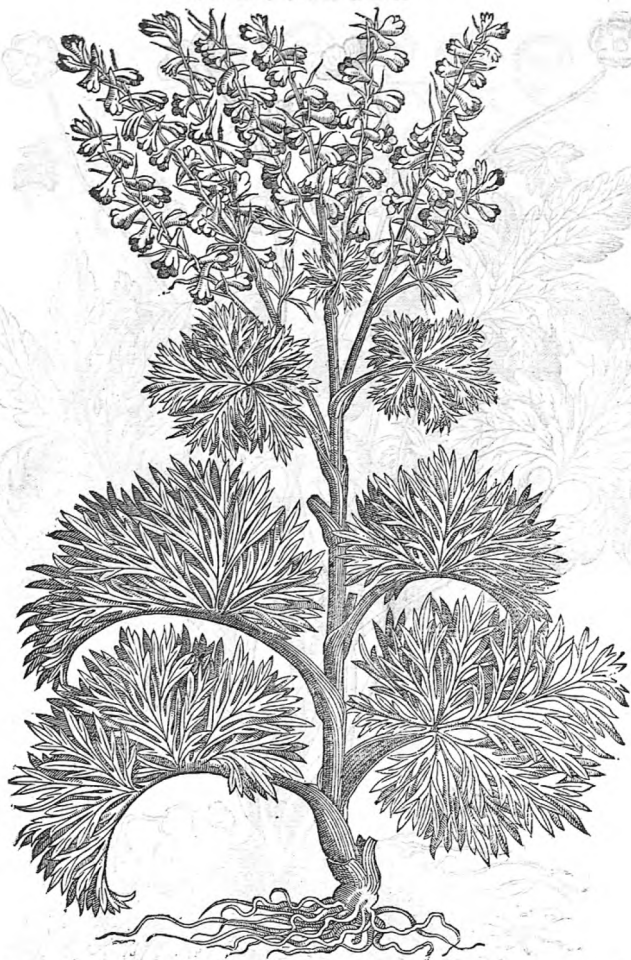
minus futura posteritas acceptum referat, ipsamq; nouum vite nostrae custodem appellatet. Huius Nymphae violas, & lilia
 fundant: hunc suauissimis vestiant rosas, & baccharum cingant. Ac interim desinans medici, quibus hominum vita cordi est,
 exiōso, & pernecabili Doronico vii. Expellant & illum Pharmacopaei suis è Myropolis, & interdant pjs, & ophimā pri-
 cipes, qui Republicam gubernant, ne post hac venenum hoc praesentissimum vaneat. O quam misera fuit eorum conditio,
 qui superiorū etate nos praecesserunt, quorum serē nemo simplicia medicamenta rectē nouit, quōq; sepe venenosiss. quibus
 vsi sunt, vbi saluberrimis antidotis vii putarant, vt quā pluribus in locis eorum nostrorum commentariorum docuimus.
 Erit itaque Doronicum post hac Demoniacum, non Doronicum appellandum, quōd Diabolus in huius locum thelyphoni genae
 hoc intruserit. Hinc autem fit, vt ego errorem quoque meum iam agnoscam, quōd vultuerim Marantae concedere, Doroni-
 cum vulgare vsus esse. Aconitum par dalsjan chen, cum viderem id invocū sumi in medicamentis ab hominibus, verum non ob
 id fieri puto, quōd canibus sit venenum, homini verō salubre medicamentum. vt quidam mihi respondent, quibus cum de
 huius Doronici exitiali facultate sum locutus: sed quōd non tanta quantitas, propinetur à Medicis, qua homines necare va-
 leat, aut quod rarè exhiberi solet absque alijs antidotis, qua venosam eius vim dissipant, & extingunt. Nam, qua ca-
 nes occidunt, & lupos; faciliè adducor, vt credam, eadem homines quoque necare: vt de vomica muce ego superius
 quippe equisiam hac castrum mulierem iam senescentem esse extinctam, que talem è quo sibi cium parauerat super instru-
 mento

ACONITUM III.

mento ferro ad hoc parato attruerat, super quo eius filius superioribus diebus nuces vomicas aliquot in particulas confecerat, quibusdam necandis canibus, qui eum nocte oblatrabant. Ceterum sunt nobis sex alie aconiti species, de quibus qui meminerit habeo neminem. Harum imagines, quas hic appingi curauimus, misit ad me Hieronymus Donzellinus Medicus insignis, qui tamen Dominico Monteforo Veronensi Medico preclarissimo has acceptas referebat. Horum historias hic describere operæ pretium non duximus, quod appiculis hic imagines, eas ad viuum representent. De floribus tantum dicam, qui in quarto, & nono aurei sunt, in reliquis vero purpurei. Primi generis Aconiti, quod thelyphonum vocant, meminit Theophrastus libro 9. cap. 19. de plantarum historia, ubi ita scribit. Thelyphonum, quod alij scorpionem appellant, quia radicem scorpionis similem habet, ad motum, scorpionem occidere tradunt: & eum reuiuiscere posse, si elleboro candido linatur. Enecat idem & oues, & boues, & iumenta, & ad summum omnes quadrupes eodem die, si genitalibus folium, vel radicula imponatur. Proficit potum contra scorpionum ictum. Folium habet cyclaminio simile: radicem, vtilissimum est scorpionis effigie. Nasctur graminis modo, & geniculis constat. loca amat vmbrosa. Quod si vera sint, que de scorpione narrantur, iam & reliqua eiusmodi bandquaquam, incredibilia, & fabulosa dici debent. Hæc Theophrastus de thelyphono. qui alterius quoque Aconiti mentionem fecit cap. 16. eiusdem voluminis, sic inquit. Aconitum nasctur in Creta, atque Zacyntho; sed plurimum, optimumque in Heraclia Ponti. Constat id folio intubaceo, radice tum speciosa, tum

ACONITUM IIII.

cie, tum colore nuci proxima. vim illam mortiferam in hac esse, folium, & fructum nihil nocere affirmant. Fructus herba
 est, non humilis materie: herba ea brevis est, & nihil superuacui habens, sed frumento similis: jemen non spicem. Na-
 scitur ubique, & non in Aconis solum, a quibus habet appellationem, is autem vicus est Perianthorum. Amat autem
 loca potissimum saxosa. Pascitur eo neque pecus, neque vllum animal. Preparari ad afficiendum modo quodam enar-
 rant, nec nosse quenquam: quamobrem medicos, quoniam componere nesciant, pro putrefactorio vti. Hæc ille de secun-
 do Aconiti genere. quod duorum alterum Dioscoridi esse potest, & illud fortasse, quod (ut ipse inquit) in usum suum verte-
 re medici. Sed & de tertio Aconiti genere differuisse Theophrastum equidem crediderim, cum eodem loco paulo post hæc
 verba subdit. Aliud quoque venenum vim diurnariam enecandi sortiens compertum affirmant: esse nanque radiculam
 quandam, qua eodem die possit occidere: folium hanc habere ellebori, notamque omnibus esse. hæc iterum Theophrastus. In
 quo nihil mouer, quod hinc Aconito, quod tertium suspicor, veratri folia tribuerit. nam & Dioscorides nigro veratro fo-
 lia platani reddidit, quemadmodum etiam tertio Aconitorum generi. Scripsit de Aconito pardalianche diligentissimè
 etiam Plinius libro 27. cap. 11. sic inquit. Sed antiquorum curam diligentiamque quis possit satis venerari cum con-
 stet omnium venenorum occysimum esse Aconitum; & tactis quoque genitalibus femine sexus animalium, eodem die in-
 ferre mortem? Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes a Calphurno Bœtia vxores M. Cæcilius accusator obicit.

genere de Aconite

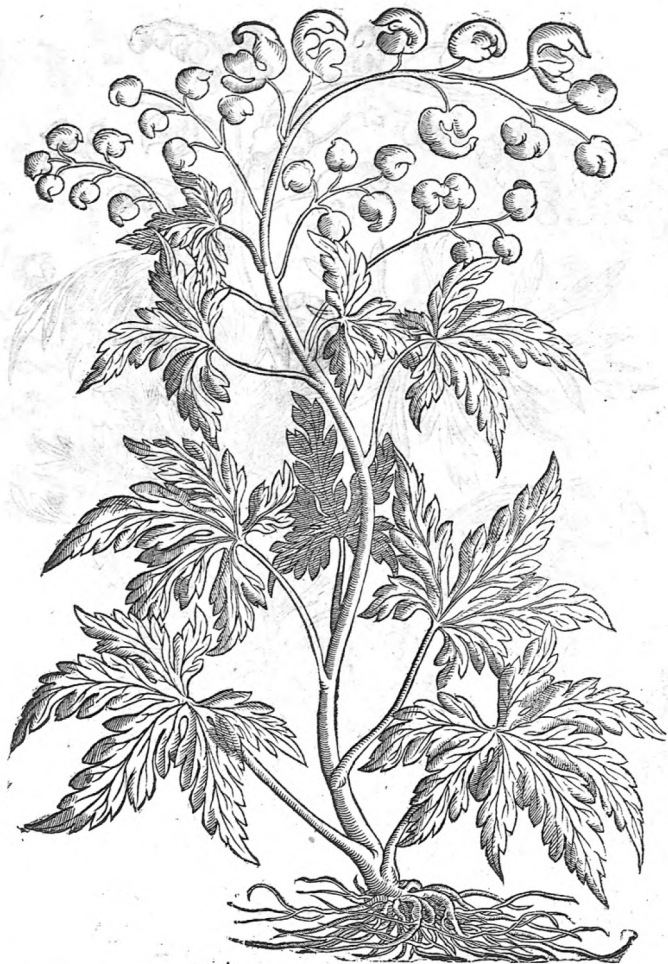
vim Aconiti omni-
venenorum occysimum

ACONITVM V.

Hinc illa atrox peroratio, eius in digno mortuas. Fabulæ narrare de spumis Cerberi canis; extrahente ab inferis Hecuba, 60
 le, ideoque apud Heraclum Pentiam, ubi monstratur is ad inferos aditus, gigni. Hoc quoque tamen in usus humane salutis vertete, scorpionum ictibus aduersari, experiendo datum in vino calido. Ea est natura, vt hominem occidat, nisi inuenierit, quod in homine perimat. Cum eo solo colluctatur velut pari intus inuento. Sola hæc pugna est, cum venenum in visceribus reperit: mirumq; exitalia per se ambo cum sint, duo venena in homine commoriantur, vt homo supersit. Ino-
 verò etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonstrando quomodo venenata quoque ipsa sanarentur. Torpescent scorpiones Aconiti tactu, suspentq; pallentes, & vini se confitentur. Auxiliari eis elleborum album tactu resluerent, ceditq; Aconitum duobus malis, suo & omnium. Quod si quis illa fortè ab homine excegnari potuisse credidit, ingratè deorum manera intelligit. Tangunt carnes Aconito necantq; gustatu pantheras, nisi hoc fieret, repleturas illos situs. Ob-
 id quidam pardalianches appellauerunt. At illas statim liberari morte excrementorum hominis gustatu, demonstratum. Quod-
 certe casu reperit quis dubitet? & quoties fiat etiam nunc, vt nouum nasci, quoniam feris ratio, & usus inter se tracti non possit. Folia habet Cylemini aut cicuteris non plura quatuor, ab radice leniter hirsuta. Radicem modicam Cammaro similem marino. Quare quidam Cammaro appellauerunt, alij Thelyphonon, ex qua diximus causa. Radix in-
 cunatur paulum scorpionum modo, quare, & scorpion aliqui appellauerunt, nec desere, qui Mycistonum appellare vel-
 lent,

huo simel muisca
 huo uena adinua
 se corripit thomoli
 hu amote morel.

60 lent, quoniam procul & longinquo odore mures necat. Nascitur in nudiis cauitibus, quas Aconas nominant, & ideo Aconitum aliqui dicere, nullo iuxta, ne pulvere quidem, nutriente. Alij quoniam vis eadem in morte esset, quae cotis ad ferri aciem deterendam, statimq; adnota velociter sentiretur. Hæc de Aconito pardalichæ Plinius. Hallucinatur itaque, qui putant plantam quandam, binis tantum folijs ipsijs; rotundis, à necio caule exortis, & radicibus asibedei neco numerosis refertam, quam nos hic etiam appingi curauimus aliorum quoque iudicio expendendam, Aconitum esse Pardalichæm. Siquidem quanto in errore versentur in Aconiti huiusce censura, ipsimet iam agnoscere poterunt: eten tot illius imagines hic à nobis editas, pacatis oculis inspexerint. Nec in minori versari errore Fuchsium atloqui virum clarissimum deprehendimus: quippe qui in suis de plant. hist. Commentarijs, Aconitum pardalichæm eam plantam esse censeat, quam barbariorum vulgus HERB. AM P. ARS appellat, siquidem hæc vno tantum constat caule, rotundo, duorum palmorum altitudine: è cuius medio quatuor erumpunt folia, eodem ambitu, crucis instar parentia, sanguinea virgæ similima: alia præterea quatuor eodem modo prodeunt præpe caulis summitatem, sed hæc minima sunt, & longiuscula: in quorum medio purpureus, virensq; extat globulus, acino vix similis, in quo semen concluditur album, minutum, copiosumque haliacabi modo. Radix, quæ illi subest tenuis, in capillares serè particulas dissecta, pallefcit, nulla scorpionis caudæ effigie, nec alabastri modo aliqua ex parte nitet, vt primura Aconiti genus Dioscoride representatur: cuius folia (& vt etiam Plinius libro

27. cap. 4. est auctor) preter id quod cyclamino, aut cucumeri similia sint, mur-
 medio suam habent criginem, sed statim ab ipsa radice exeunt, hirsuta, humiq;
 sciam, avari herbaria scriptoribus redditur. Sed ex herbe Paradisi acino semen
 vis inest; sed etiam contra veneficis praestantissimum est medicamentum. Novi enim ego quosdam, inquit ille, qui pan-
 dectas auctas edidit. quorum aliqui morborum diuturnitate, alij vero veneficis sensu-
 id quod ego quoque scirei possum. Porro idem Fuchsus in suis paradoxis nil aliud
 ferim Auicennae, quam Napellus. Qua in re rursus, meo quidem iudicio, fallitur.
 tamen Auicennam de utroque Aconiti genere scripturasse, & alterum ap-
 gularorem leopardi, quae nomina eadem sunt, quae apud Graecos lycoctonos,
 nam, & vires atterere volumus. Est itaque Napellus planta folijs quin-
 li modo, sive anteriori parte diuisis; & auersa subalbicanibus. caulem
 in cuius

scilicet Napellus

ACONITUM VIII.

in cuius fastigio flores exeunt spicati, colore purpureo, qui anteaquam dehiscant mortui serē hominis calvariam representant. At iam patefacti lamii flores emulantur. Hos sequuntur corniculatae siliquulae, sursum spectantes, ternae ex uno tantum pediculo exorientes, in quibus semen concluditur nigrum, ac minutum. Radice nititur turbinata, vulgaris raris punctulis modo, subnigris, a qua numerose oriuntur fibre ad eō inuicem contextae, ut retis speciem referant. Tota planta pernecabilis admodum est. Sed radix ceteris partibus atrocior, adeo, ut manu aliquandiu retenta, quousque concalescat, venentem perimat. Quinetiam, pastores necatos scimus, qui assandis auiculis, Napelli caule, pro veru temere vsi sunt. Napelli vis in necandis hominibus adeo immanis, seuque exilis, ut nullis serē auditotis occurrī possit, nisi quātm primū, & statim succurratur, quod tamen Aconitum sumentibus non euenit. Huius immanitatem vidimus nos Romae anno a Christo nato 1524. mense Nouembri in Capitolio, Clementis VII. Pont. max. anno primo. Nam cūm decreuisset experiri olei cuiusdam prestantissimi vires, quod Gregorius Caracina Bononiensis Chirurgicus tunc praceptor mens contra delecta medicamenta, & venenosorum animalium quorumcumque morsus parauerat, iussit Pontifex venenum dari duobus latronibus, quos leges damnauerant, quo suorum facinorum poenas luerent, laqueo vitam finire, ut in vs olei huius experimentum fieret. Horum alterum, qui plurimum Napelli sumpserat dulcissimi panibus commistum, pontificij medici statim oleo inungendum praebent, qui post tertium diem sepius oleo perunctus euasit incōmōie: quanquam non sine magna for

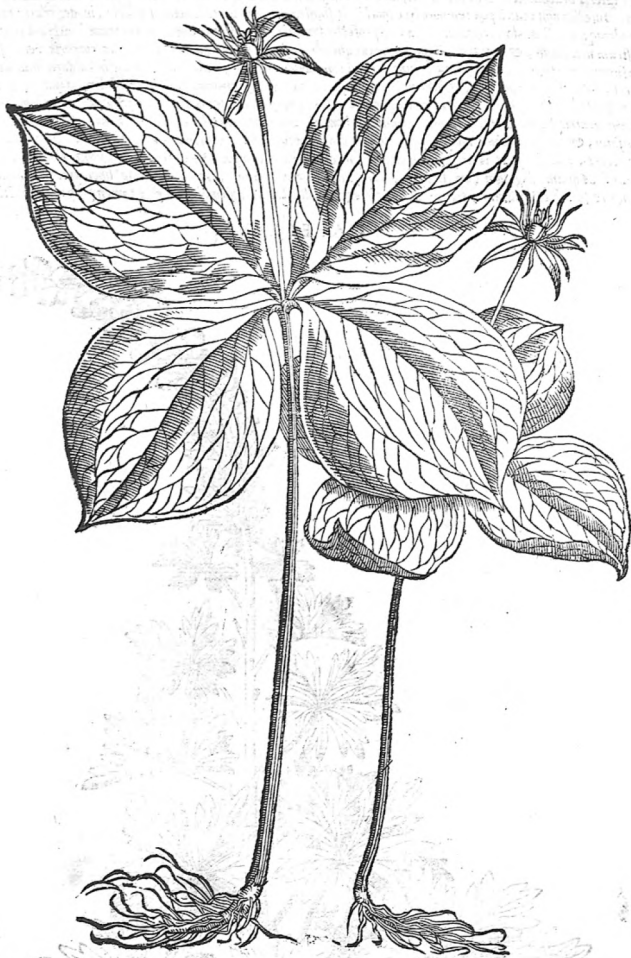

ACONITVM IX.

midabilium symptomatum accessione. Alterum vero, cui longè minus venenatis panis exhibuerant, oleo iungi vetant, ut assumpti veneni effectum, seutiamque cernerent. Id quod illis rei exitus facile comprobavit: quandoquidem paucis post horis obiit infelix, his omnibus incommodis, cruciatibus, & symptomatibus correptus, que ab epoto Napello provenire scribit Aiacenna. Vidimus id etiam Prage Metropolis Regni Boemie, anno MDLXI. Mense Decembri, in Latrone quodam suspendio damnato. cui Napelli radix à carnifice data est dracmę pondere rhodofaccharo excepta, Cesareis Medicis presentibus, ut antidoti famosi cuiusdam vires explorarentur, an contra Napellum id præstiterat. Lubens itaque voravit ille leibiferum Napelli pharmacum, ut pote qui non solum sibi conducibilis censebat, veneno in carcere necari, quam laqueo publicè in patibulo suspendi, sed quod etiam speraret se a nobis servari posse. Interim transacta iam sesquialtera hora, cum nihil symptomatus apparet, desituta, ob editos iam caules, flores & semen, nihil operaretur. Quo factum est, ut alterum illi pharmacum propinatum sit, ex eiusdem Napelli caule, folijs, floribus, & semine paratum. At ibidem auctus adhuc horis nobis omnibus permanens, misero illi mali prolixus nihil accessit. Reducitur ille ad carceres, abeunt ceteri, & mihi soli rotuna committitur negotium. Hora transacta carceris custos me admonet, illum iam agrotare. Ego statim adsum, auctiq; ipsum de pueris corpore lassitum.

HERBA PARIS.

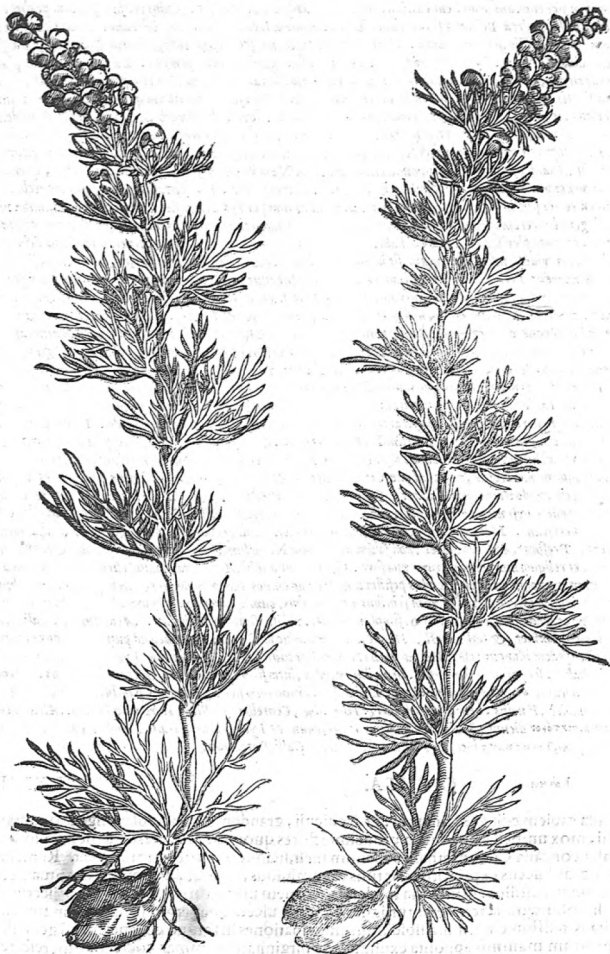
poris lassitudine viscosa, imbecillitate magna, & cordis gravitudine conquiri. tunc itaque quantum audacter satis loqueretur nullo sane mentis incommodo, & viridis me intueretur oculis, cum tamen frontem inspicerem frigido sudore madentem, & arterias iam ferè obdormiscere, antidotum propinari iubeo. quo epoto, illico inueris oculis, atque ore in latus distrecto, capiteq; in scapulas rigente, ingenti admodum animi deliquio correptus est. Itaq; totus collapsus decidisset in terram, nisi à carceris custode retentus esset. Iubeo interim cum viuo irrorari faciem, & anterioribus capillis excuti. Quo ingenio statim reuixit, emissis interim per sedem excrementis. Post hac iubeo illum iacere super straminibus ibi ad hoc paratis, ut quid inde sequeretur, animaduertirem. Ille però de frigore conquerens, paulo post putrida, biliosa, & liuida quedam vomitione reiecit, qua se non paruum adiutum fatebatur. Interim se ad sinistrum conuertit latus, ac si dormire vellet. Prohibeo ne dormiat. Dum hæc aguntur, nullo alio exorto symptomate, tantum obtinuit, & obit simul, liuida facta facie lac si laqueo suspensus. Cæterum longè aliter se habuerunt symptomata in altero pariter ad furcam damnato, cui data fuit eiusdem Napelli drachma, ut de lapide, quem Bezorac appellant Arabes, periculum fieret, an huiusce veneni inmaniterem expugnare posset. Agebat latro annum circiter 27. qui epoto lethali pharmaco, piperis omnino sapore illi inesse dicebat. Hora subinde peracta, cum remere coepisset, lapide illius grana septem ex albo meraco data sunt. Per diem ab ebriato antidoto, parvis, & acerbissimis symptomatibus exagitatus est. Euenit enim frequenter biliosa, porraceo colore.

Quendam quoque veluti globum circa umbilicum se sentire dicebat, qui inde suprema petens, in supremam & postremam capitis partem frigidam auram quandam diffundebat. Accessit paulò post huiusmodi sapor quidam paralyti haud absimilis, qui sinistri lateris brachium, & crus occupavit, adeò ut vix summam manum mouere potuerit, motu iam in ceteris partibus extinguito. Interim non multò post tempore hæc morbi vis sinistra corporis parte in columi relicta, in dextram repente se contulit, eandemq; simili modo occupavit. Vagum profectò symptoma hoc fuit; nam cum dextrum brachium is attollere potuit, sinistrum non potuit, & e contra. Tandem utriunq; eleuauit. Aiebat quoque vniuersas corporis venas frigescere. Non defuerunt vertigines, quas sequitur sunt cerebri commotiones adeò feruentes, ut aquæ in caldario bullienti similes esse diceret. Accessit quoque oris, & oculorum conuulsio, atque acutissimus mandibularum dolor. Quare sæpe manibus affectas illas partes perscrutabatur, veritus ne exciderent. Fornisecus turgentes oculi, luida facies & nigra labia cernebantur, quin etiam ventris tumor videri poterat, perinde ac hominis aqua intercute laborantis. Varia admodum extitit Arteriarum pulsatio, & varia quoque mentis perturbatio, pro symptomatum recurrentium acerbitate. Nam iam profusus de vita desperare, mox in spem se erigere videbatur, modo rationis compos, modo delirans, nunc ploranti, nunc cantanti similibus. Aquam frigidam dari sibi potendam, tantopere appetebat, ut ea subito se liberatum iri consideret. Toto hoc tempore se ter excepatum, terque in mortis agone colluctatum affirmabat, lingua tamen perpetuò consitiu, nullo inquam

NAPELLVS.

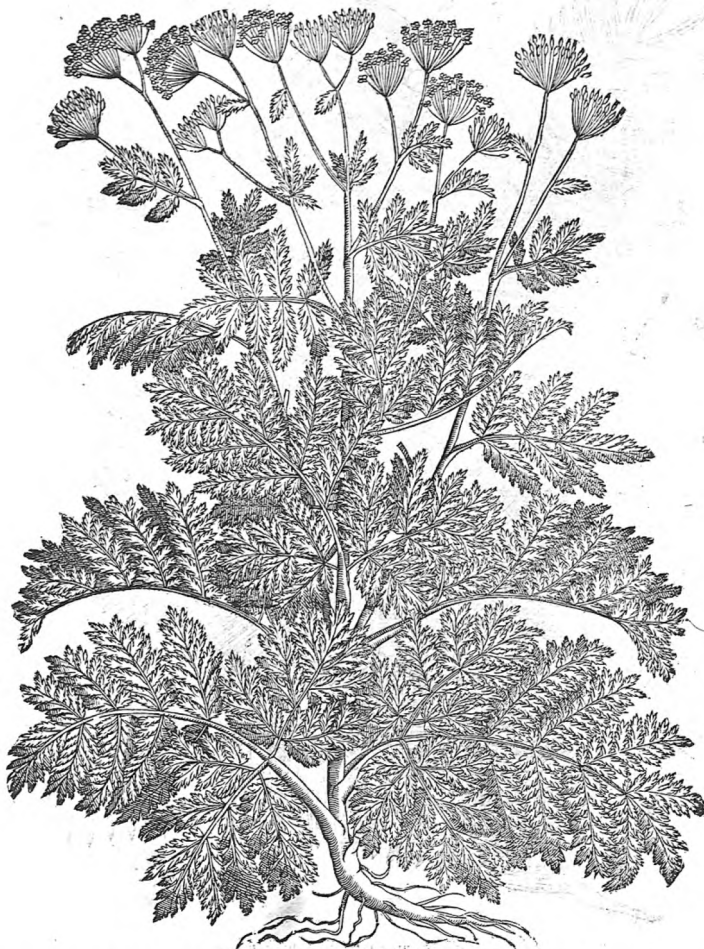
ANTORA:

symptomate affecta, siquidem nunquam intumuit, nunquam is balbuire auditus est. Ceterum septima post elibitum
 Napellum hora, veneni tandem vi ab antidoto extincta, omnia evanuerunt symptomata. Arteriae ad rectam rediere normam,
 60 naturalis reuixit color, & breui quoque virum constitit robur. Atque in hunc modum miser ille, magno consilio, at-
 que certamine periculum superauit. Id quod manifestè fatetur, de Napelli immanitate Auicennam non scripsisse fabulatis,
 quem tamen insectans Fuchsius loco superius citato, Leoniconi testimonio nixus, in eum acerrimè inuehitur, nec sãdè eum,
 ut nostri recentiores, principem, sed tyranum, & homicidam nuncupat, eosque pariter detestatur, qui eius sectantur doctri-
 nam. quippe quòd Auicenna scripserit (ut ipse inquit) Napellum perniciosum esse venenum: mox subiciãt, quòd li-
 narium, & bibitum delet albas cutanei morbi genus. Qua in re non possum non admirari Fuchsiũ, virum alioqui inge-
 nio, & eruditione clarum, quem etiam hoc nomine plurimum diligo, quòd in tam celeberrimè antiquum scriptorem pauidò
 acrius & immodestius egerit. Hominum enim eruditiorum partes esse semper existimauit, etsi ego eas vsquequaque seruare
 non potuerim, ut non vanis contentionibus, neque conuitijs aliorum scripta resellant, sed rationibus, syque probatissimis, pre-
 ferant. Chm eos accensat, qui multis antè seculis è vita decesserunt, nec amplius à calumnias se tueri possunt. Qui præterea
 considerare debent, an in quo aliquem reprehendant, in eo proprius sit authoris lapsus, an interpretis, aut librarij, anse-
 quam vilius iurgij potius, quàm rationibus inuadant. Quippe relictis tam Mauritanorum, quàm Grecorum sectis, qua-
 rum vni

CICUTA.

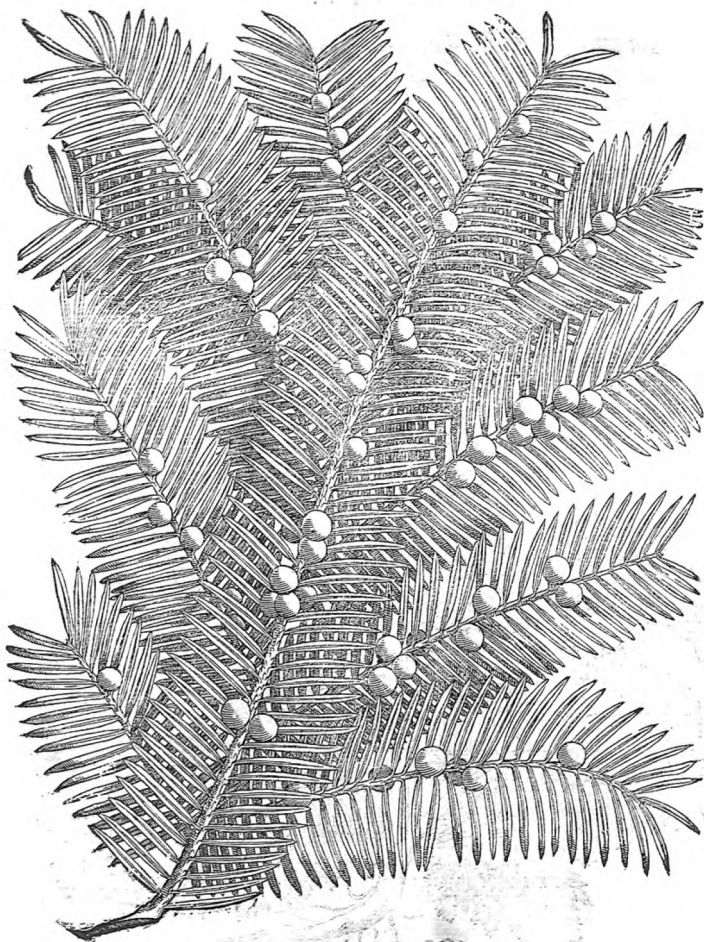
Zubae. TAXUS.

CAP. LXXV.

SMilax à Græcis, Taxus a Latinis appellatur, arbor abietis magnitudine, & foliorum eiusdem figura, in Italia, & Narbonensi Gallia Hispaniæ contermina nascens. A nucula quæ Italicæ taxi baccas duorant, denigrantur: & qui ederint eadem homines, alui profuuiio corripiuntur. Narbonem tam præsentis est veneni, ut si qui dormiant sub ea, aut in eius umbra subideant, lædantur, & sæpenumero moriantur. quare de taxo hæc traduntur, ut ab ea caucamus.

Nascitur Taxus frequens in Ananie vallis montibus saxosis ac præruptis locis, inter abietes, & piceas, quibus folio, ac for
Taxi confid.
ma non longè dissimilis visitur: quæ hæc illarum proceritate non nisi rarissimè equet. Bacas ferè rubentes, aquis folij modo, dulces, vinosasq;: quas quandoq; mandentes tu pastores, cum qui in sylvis arbores cediunt, statim in febres incidunt, & dysenterici fiunt, sanguine & spiritibus inde admodum inflàmatis. Ligni materies, quæ rusefcit, quæ plurimis intercurrentibus venis, incurruptaq; sit, lignarijs fabricis maximè expetitur, & plurimi sit, præsertim coccinadisi mensis, & hastis, relisq; conficiendis Quamobrem Germani huius arboris afferes ad sua construenda hypocausta non exigua sibi cõparant pecunia. Taxi meminit Theophr. li. 3. Taxi histor.
Theophr.
6. 10. de plant. hist. sic inquit. Taxus quoq; genere simplex, proceras, autem insignis, similisque abieti, nisi quæ non pariter excellat,

*excelsa, magisq; alis sinuata est: folio quoq; Abieti similis, sed pinguior, molliorq; ligno. Quae in Arcadia nascitur, nigro ligno, aut puniceo constat: quae autem in Ida, flavo admodum, & cedro simili, propter quod videntes fraudare dicuntur, tanquam cedrus, venundent. Totum. n. cor esse, cortice detracto: corticem similem cedro habere tum scabritia, tum colore: radices breves, graciles per summaq; caespitiū. rara haec circa Idā. At in Macedonia, Arcadiaq; vel fructū abūdē proferre, vti idem, suba paulo maiorē: colore rufum, tactūq; mollem. Aiuunt, q; si iumenta folia comederint, emoriantur: si ruminantia, nihil patiuntur. Fructus & ab aliquibus hominibus manditur, suavisq; est, atque innoxius. baccienus Theophr. Cuius sententię illud obflare videtur, q; nostra
 Ex Plinio. Taxus fructum ferat non innoxium, vti ipse ait, sed noxium, ut supra diximus. Taxi Plin. quoq; meminit lib. 16. c. 10. ubi de ea ita scribit. Abieti, & piceę similis etiamnum aspectu est Taxus, minus virens, graciliq; & trippis, ac dura, nullo succo, ex omnibus sola baccifera. Mas noxio fructu: letale quippe baccis, in Hispania precipue, venenum inest. Vasa etiam viatoria ex ea vinitis in Gallia factis mortifera fuisse compertum est. Hanc Sestius Smilacem à Græcis vocari dixit: & esse in Arcadia tam praesentis veneni, vti si qui dormiant sub ea, cibumq; capiant, moriantur. Sūt qui & taxica hinc appellata dicant venena, quae nunc toxica dicimus, quibus sagitta tingatur. Repertum innoxiam fieri, si in ipsam arborem clausus areus adigatur. haec Plinius. Foliolorum fumo mures necantur. Taxi praeterea nocumenta tradidit Dioscorides lib. sexto, vbi de noxijs medicamentis pertractat. Smilax, aut taxus arbor est venenose facultatis. Huic arbori nomen Græcum est *εμβάξ*: Latium, Taxus: Italicum, Tasso: Ger-
 manicum, Eiben baum: Hispanicum, Texo: Gallicum, Tfi;*

Taxi vires ex Gal.
 Nomina.

A^o in. 177.

APOCYNVM.

CAP. LXXXVI.

A Pocynon, siue cynocrambe, brassica canina, frutex est longis viticulis constans, malè olentibus, lentis, vitiliumque modo obsequiosis, fractu ferè inuitis: folio hedera, molliore tamen, & per extremum acutiore, lento, graui odore: id luteo succo turget.* Siliquæ ceu fabarum, folliculari specie, digiti longitudine protenduntur: femine intus duro, paruo, nigro. Folia cum adipe in panes coacta, canes, lupos, uulpes, & pantheras enecant in cibo data, & protinus eorum coxendices resoluunt.

a Mem. xxiij.
nos de ôc. la
Côt. xij. i
tructus uerò
uelut siliqua
fabæ.

Apocyni con
sideratio.

A Pocynon, quod & Brassicam caninam appellant, etsi andiu mihi quidem incognita fuerit, adeò ut inter alias incognitas, & in herbariis claris, Lucas Ghinus Forocorneliensis duas ad me misit plantas, quarum una per omnia Dioscoridis Apocynon representat. Scribit enim vir ille, duas a quodam nobili amico siliquas dono accepisse è Syria allatas, quarum alteri inscriptum erat Periploca repens: alteri vero Periploca non repens, fortasse quòd ita Syri eas plantas nominet. Subdit præterea, has siliquas rhododendri siliquis admodum fuisse similes: inter quas tamen hæc erat differentia, quòd repens Periploca siliqua ea tantè longitudine constabat, qua & rhododendri, gracilior tamen erat: alterius uero breuior. E longiori sata plantam prouenisse ait, qua non modò hinc repit; sed & arbores quantumuis proceras stant: è breuiori re
pò aliam.

rō aliam, quæ notis omnibus Apocynum refert. Vtraque parò non minus lacte turget, ut scribit, quàm tithymali omne ge-
 nus: verum id repenti omnino album inesse: non repenti verò suberocum. Est & in siliquis differentia. Si quidem est
 hę in vtraque, rhododendri perquam similes sunt, in non repenti tamen simplices, acutiore, ac rectæ ex vno pediculo prore-
 nunt; in repenti verò binę, & in origine coniunctę prodeunt, & in sese inuicem inflexę, nec adeò, ut illæ in acutum desinentes.
 Dioscorides Apocynum siliquas facit fabę similes, quod in his quæ hic imaginem expressimus, maxime respicere videtur.
 Nam inter harum, & fabarum siliquas non parua intercedit differentia. Verum cum scribat Plinius Apocynum semen
 (siliquam intelligo) ferre acutum, & videam statim p. 51 Apocyni caput de Rhododendro, illis siliquis simile scripsisse Diosco-
 ridem, non pessimum mihi non persuadere, hæc plantam leguminum esse Apocynum. Itaque in hac mea persisitam opinio-
 ne, donec aliam videro plantam, quę clarioribus notis Apocynum referat. Interim si quis in censensai plantis tam vnosius
 reperitur, ut has Apocynos facere velit, poterit is id tamen condonare, ut licet nobis (ut Chinus ille optimus faciebat) eas
 dem Periplocas appellare. Apocyni vires memoria prodidit Galenus libro 6. simplicium medicamentorum, sic inquit.
 Apocynum, aut Cynocrambe. Vocant autem quidam eam Cynomorum, quandoquidem canes celerrimè interimit, sicut Lycos-
 tectonon lupos. Est autem hominibus venenum, herba multum grauitur olens: prouide omnino calida est non infrenuè,
 non tamen proportionē desiccatur. Itaque illa admodum exigentis est facultatis. Quę planta ἀποκύνω Gręcè, Apocy-
 num item & Βρασικά canina Latine dicitur: Italice, Apocino.

Apocyni ui-
res ex Gal.

Nomina.

APOCYNVM REPENS.

NERIVM, SIVE RHODODENDRVM.

Νηριον. 47° ad 50° pap. NERIVM, SIVE RHODODENDRVM. CAP. LXXVII.

Nerion aliqui rhododaphnen, alii rhododendron vocant. frutex est vulgaris notitia; longioribus
 quam amygdala foliis, crassioribusque: flore in rosam conformato: ^a fructu amygdalæ limili; cor-
 60 niculato, qui patefactus quandam lanosam naturam ostendit, ^b spinarum pappos representantem: radi-
 ce longa, acuta, lignosa, gustanti fassa, nascitur in amœnis, maritimis, & secus amnes. Flores & folia mu-
 lis, canibus, asinis, & quadrupedum plurimis uenena sunt: hominibus uerò contra serpentum moribus
 præsidia, & uino pota, eo magis ruta addita. Imbecillæ etiam animantes, ut pecus, & capræ, si aquam bi-
 bant, in qua folia eã maduerint, moriuntur.

^a Castor.
 capros si qd
 ferat. Tria.
 fructum tert
 uelut cornu.
^b Meil. *Leony*
Sivus can-
is. Acan-
 thinis pappis.

Nerium, quod flores rosarum effigie proferat, lauriniæque foliis conflet, Græcorum quidam Rhododendron, alij Nhedo-
 daphnen appellant. Italis Oleandro uulgo dicitur. Videmus nos hoc primum ad Benactripas, & in Argentario pro
 montorio in maritimis uisitis. Plenta est lauri facie, spectabilis, & uisu non inuicunda, præsertim cum roseto emicat fiori-
 bus. Horum similitudine deceptus quondam fuit Lucius Apuleius sub asini metamorphosi, dum rosas quaereret, quarum fa-
 stu in pristinam formam restituentis erat. Nam cum procul uisisset Nerium suis floribus referendum, ratus eos esse rosas
 7025, 60

Nerii confid.

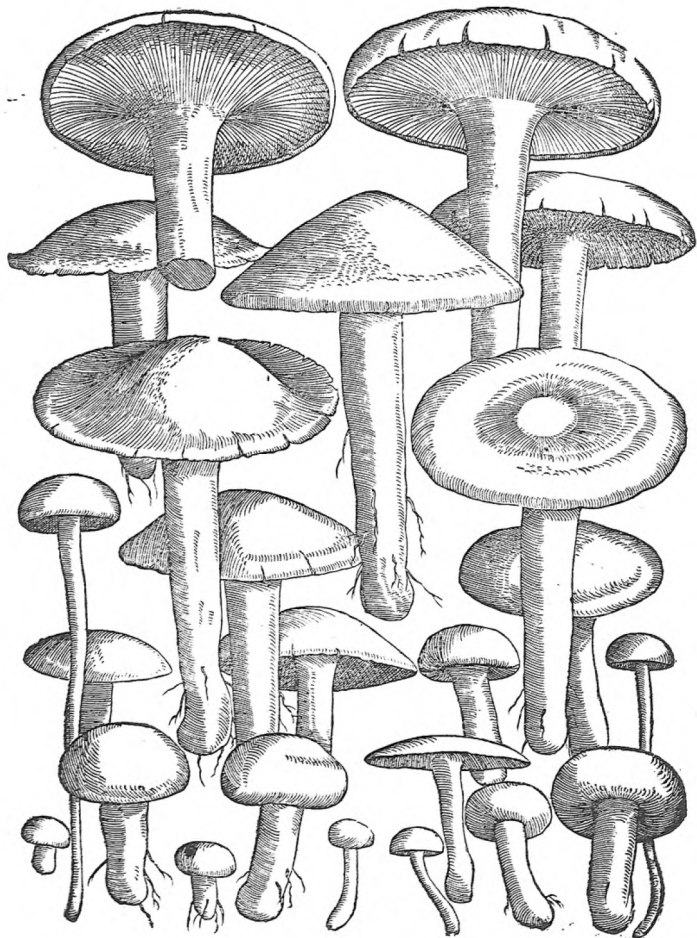
Neri vires
ex Gal.

Conciliatio
Diofco idis
cum Gal.

Nomina.

vos, ad aperto ore accurrat tanta aviditate, ut parum defuerit, quin eas primo occurſu imprudens devoravit. Ferum is, ut qui in plantarum historia, & viribus earum indagandis diligentissimus auctor existit, non immemor Neri flores depaſtos aſinus venenum praesentaneum esse, ita deceptus labra submovit, demissisque ad terram atribus abiit. Neri vires descripsit Galenus libro 8. simplicium medicamentorum, sic inquit. Nerium, ut Rhododaphne notus omnibus est frutex. Foris quidem corpori illius, discutiendi vim obtinet. Intro autem in corpus abruptus, periculosus, ac venenosus non tantum hominibus est; sed plerisque etiam pecudibus. hac Galenus. Quae maxime repugnant Diofcoridis, & Plinij placitis: quippe qui Nerium potum commendauerint hominibus contra serpentium venenosorum morsus. Nisi dicere velimus, quod Nerium sumptum secundum Galenum sit hominibus non demorsis perniciosum: secunum vero Diofcoridem idem is venemto sit, quos serpente: momorderint. Idem: ea ratione fiat, qua & cantharides (ut inquit Auienna) a cane rabido devoratis medentur, & euphorbium a scorpionibus ictis, & alia denique lethalia medicamenta alij item venenis aduersantur, ut inſerius libro sexto latinus dicitur. Siquidem mihi non videtur verisimile, quod praeter rationem id proderit Diofcorides in sumflicium materia omnium facile princeps. Neri, sed ad agm, & sed ad agm, sic Graecae planta dicitur, quae Latinis pariter Nerium, Rhododaphne, & Rhododendrum: Italis, Oleandro: Germanis, Olander: Hispanis, Adelfa, & Eloandro: Gallis, Rojagae.

F V N G I.

qualitate sunt prædita. Alimentum autem ex ipsis est pituitosum, & frigidum videlicet, præuiq; est succi, si quis ipsis largius vitatur. Omnium igitur fungorum u minimum sunt noxi. Secundi autem post hos sunt Amanita. Reliquos vero intus est omnino ne attingere quidem: multi enim ex ipsorum esu interierunt. Equidem noui quendam, cui post Boletorum non satis elixorum (qui innocentissimi esse putantur) vsum largiorem, os ventriculi pressum, ac grauatum, coarctatumq; fuit, efficiturq; habuit vñ arietem, & in animi deliquium incidit, sudoremq; frigidum sudauit, ac demum seruari egre, sumptis is qua humores crassos incidunt, potuit: cuius generis est oxymeli ipsum per se, & cum byssopo, & crigano ipsi mediciter incictis. Is enim tum hæc sumpsit, tum niri spumam ipsis inperiam: post que fungos, quos comederat, vomuit, qui iam que crassedo in seccum pituitosum, frigidumq; admodum ac crassum erant mutati. Moritur qui Græcis, Fungi Latius appellantur: Arabibus, Hatar seu Fakka: Italis, Fonghi: Germanis, Psheleng, & reysken: Hispanis, Hongos, Cometeles, & Cytherquas: Galis, Champignon, & Potyron.

Nomina.

COLCHICAM FLORISCENS.

Κολχικόν.

COLCHICVM.

CAP. LXXIX.

Colchicon, aliqui ephemeron, sunt qui agrestem bulbum vocant. Autumni exitu florem edit croci^a, candidantem^b; ab eo tempore folia bulbi, sed pinguiora: caulem palmo altum, feretrem rufum semen: radicem foris nigra rufescentem, quæ delibata, cædida, & mollis spectatur, lacteo succo mader, atque gustatu dulcis inuenitur: bulbus eius^c mediam habet rimam, fissuramque, qua flos erūpit. plurimum in Messenia, & Colchis enascitur. Ea comesa, fungorum more, strangulando enecat. Hanc autem depinximus, ne à quoquam imprudenter pro bulbo deouretur: mirum enim in modū^d saporis uoluptate imperitos allicit. Remedio sunt eadem, quæ fungis: bubulum etiam lac potum auxiliatur. itaque cum adfuerit, non aliud desideratur auxilium.

a Meum. *Ses*
radicis. in
albicantib.
b Meum. *Ces*
per d. . . .
lica uero.
c Meum. *did*
o. sty. ubi.
difficili in
medio.

COLCHICVM SINE FLORE.

COLCHICVM ALTERVM ORIENTALE.

Ephemeron. EPHEMERVM.

CAP. LXXX.

Ephemerum, aliqui sylvestrem irin appellant. Folia habet lili, sed renuoria: caulem parem: florem candidum, amarum: semen molle: radicem vnam, digitali crassitudine, longam, adstringentem, odoratam. nascitur in syluis, & opacis. Huius radix dentibus precipua, si decocto colluntur. Folia in vino cocta, discutunt tumores, & tubercula, quæ nihil adhuc humidi contraxerunt.

Colchici, & Ephemeris cõsideratio.

Mauritanorũ & sequacum error.

Ephemeris duo genera constituisse videtur Dioscorides. vnum, quod Colchicon, & agrestem bulbum: alterum, quod Iri sylvestrem cognominant. Quod primo loco describitur, vsque ad perniciosum asium, et vno die sumptum interficiat: vnde illi Ephemeris nomen. Ea autem ratione illud se depinxisse tradit Dioscorides, et ab aliquo inopudenter bulbi vice deuretur: mirum enim, inquit, quantum saporis voluptate imperitus alliciat. Per enim, im hoc cinisum Dioscoridis institutum non animaduertent, vel fortè neglexerint Mauritani, & eos secuti medici superioribus nostris ætatis, non modo seipos, & sequaces miserè deceperunt: sed & ceteris omnibus errandi ansem facile præbuerunt. Siquiem Colchicum eph-

HERMODACTYLVS VERVS.

merum deleterium medicamentum, si eius nota diligentissime expendantur, nil aliud, meo quidem iudicio, representare deprehendetur, quam candidum illum bulbum, quem vulgò officina Mauritanos secute falsò Hermodactylum appellant. Sed quantum detestandus sit error is, & abolenda prava, ac perniciosa hæc consuetudo, quantumve discriminis, & incommodi nostris corporibus hinc immineat, assumabunt y, qui rectè diligenterque ea perpenderit, que non solum Dioscorides, & Galenus; sed & Paulus, & Nicander, & Plinius de Colchico ephemero posteritatis memorie prodiderunt. quippe qui affirmaverint, id devoratum eadem die homines interimere. Quem effectum etsi hac tempestate ab hoc manifestè è prigitari non conset experimento in his, qui ipsum in medicamentis assumunt; id tamen non alia de causa fieri putaverim, quam quòd fortasse in Italia, vt in Colchide, mortiferum non proveniat: aut quòd ea, que sumitur quantitas, exigua sit, neque ad perendum sufficiens. Sed non propterea dubitandum est, quin hoc sumentibus gravia & periculosa incommoda inferre valeat. Errores occasione dedisse videtur Serapio, vixit qui confusè vno tantum capite de vtroque Ephemero, & de Hermodactylo scripserit, nomine duntaxat Hermodactyli omnibus inscripto, immemor, vel potius ignarus, apud Græcos, a quibus tamen quicquid ferè boni habet, mutuatus est, eas plantas inter se maximè differre. Quod autem in hoc deceptus Serapio has herbas turpiter confuderit, fidem manifestam facit Paulus Aegineta, qui libro 7. de Ephemeris, & de Hermodactylo separatum tanquam de diversis differuit: & primum de Hermodactylo, sic inquit. Hermodactyli radix & per se, & ipsius

Serapionis la-
pius.